

2021 YILINDA İLK SAN

ARAŞTIRMA DİZİSİ: 27 / MAYIS 2022

2021 YILINDA
İLKSAN

EBSAM STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

ARAŞTIRMA DİZİSİ: 27 / Mayıs 2022

Sahibi : Eğitim-Bir-Sen Adına
Ali YALÇIN
Genel Başkan

Sorumlu Yaşı İşleri Müdürü : Şükrü KOLUKISA
Genel Başkan Yardımcısı

Yayın Kurulu : Latif SELVİ
Ramazan ÇAKIRCI
Muammer KARAMAN
Şükrü KOLUKISA
Hasan Yalçın YAYLA
Atilla OLÇUM

Grafik Tasarım : Ertan Güldibi

Adres : Zübeyde Hanım Mahallesi
Sebze Bahçeleri Caddesi
No: 86 Kat: 14-15-16
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE

Tel : (0312) 231 23 06

Faks : (0312) 230 65 28

Web Sitesi : www.ebs.org.tr

E-posta : ebs@ebs.org.tr

Eğitim-Bir-Sen'in ücretsiz yayınıdır. Para ile satılamaz.

İÇİNDEKİLER

Şekil ve Tablo Listesi	4
Kısaltmalar Listesi	5
ODAKTAKİLER	7
GİRİŞ	11
2021 Yılıını Net 417 Milyon TL Tarihi Zararla Kapatılan İLK SAN	13
Sandığın İflası: Düşük Faiz - Yüksek Enflasyon	17
Resmi Verileri Çarpıtmak, Aktüeryal Denetiminden Kaçmak	23
Yüzde 30'luk Devlet Katkısını Heba Etmek	27
Uzun Vadeli Büyük Yatırımlar Yapmaktan Korkmak	31
Gerçekleri Örtme, Görevini İhmal Eden Denetim Kurulu	33
SONUÇ VE ÖNERİLER	35

Şekil ve Tablo Listesi

Şekil 1	Finansal Yatırım Araçlarının Yıllık Reel Getiri Oranları (TÜİK, Mart 2022)	18
Şekil 2	İLK SAN'da Aktif Kârlılık Oranı ile Yıllık Enflasyon Oranının Mukayesesi (2017-2021)	19
Şekil 3	İLK SAN Üye Sayılarındaki Değişim (2011-2021)	20
Şekil 4	İLK SAN'da Üye Aidatlarının Emekli Yardımlarını Karşılama Düzeyleri (2017-2022; Milyon TL) ²¹	21
Şekil 5	BES Fonları ile İLK SAN Aktif Kârlılık Oranlarının Mukayesesi (2017-2021; TEFAS)	29
Tablo 1	İLK SAN'da Kâr Olarak Gösterilen Zararın Gerçek Miktarı (2021; TL)	14

Kısaltmalar Listesi

BES	Bireysel Emeklilik Sistemi
EGM	Emeklilik Gözetim Merkezi A.Ş.
EĞİTİM-BİR-SEN	Eğitimciler Birliği Sendikası
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
İLK SAN	İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı
KİT	Kamu İktisadî Teşebbüsü
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OYAK	Ordu Yardımlaşma Kurumu
POLSAN	Polis Bakım ve Yardım Sandığı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
TAKASBANK	İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.
TEFAS	Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri

ODAKTAKİLER

- Tamamlayıcı mesleki emeklilik sisteminin bir parçası olan *İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı* (İLKSAN), çok uzun süredir düşük ve verimsiz ekonomik performans sergilemektedir. Kurumun incelenen son 10 yıllık mali tabloları da bunu doğrulamaktadır. Sandığın verimsizliği ve bir türlü düzeltilemeyen kötü imajı yüzünden yıllardan bu yana dillendirilen ve tüm Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) personelini kapsamaması istenen *Ordu Yardımlaşma Kurumu* (OYAK) benzeri örnek bir müessesenin kurulması projesi de hayal olmaktan öteye geçememiştir. Öğretmenler arasındaki sosyal ve ekonomik birliğin simgesi olması gereken Sandığın başarısızlığının faturası doğrudan üyelere çıkmaktadır. Dolaylı olarak da öğretmenlik mesleğinin itibarına, öğretmenler arasındaki birlik ve dayanışma ruhuna zarar vermektedir.
- Emeklilik fonlarının yaygın olduğu batı ülkelerinde bu alanda faaliyet gösteren kuruluşlar, diğer ekonomik girişimlere kıyasla devletler tarafından çok daha sıkı denetim altında tutulmaktadır. İLKSAN ise rakipsizliğin kendisine vermiş olduğu güçle ne kendi denetleme kurulu ne MEB ne de Sayıştay gibi bağımsız ve “resmi” dış denetim birimleri tarafından etkililik, verimlilik ve yerindelik denetimine tabi tutulabilmektedir. Hatta Hazine ve Maliye Bakanlığının sigorta aktüerleri bile kurum hakkında en son 15 yıl önce aktüeryal değerlendirme raporu yazabilmişlerdir. Hastalığını gizleyen ölüme, borcunu gizleyen iflasa mahkûmdur.

- İLKSAN, günden güne kan kaybetmektedir. Yıllık enflasyon oranlarının ve bankaların mevduat oranlarının altında kalan aktif kârlılık oranları normal karşılanmaya başlanmıştır. Sandığın yıllık getiri miktarı üyelerden toplanan aidat miktarının altında kalmaktadır. *Bireysel Emeklilik Sistemi* (BES) fonlarından bazılarının yıllık getiri oranları Sandığı altıya katlamış durumdadır. 2020 Aralık ayı itibarıyla Sandığın yaklaşık 4,6 milyar TL'lik zararı olduğu tahmin edilmektedir. Buna rağmen kurum yöneticileri her platformda veriye dayalı olmayan, toz pembe mutluluk tabloları ile yoğrulmuş Pollyanna repliklerini dillerinden düşürmemektedirler.
- Tamamlayıcı mesleki emeklilik kurumu niteliğinde olan OYAK, piyasa kârlılık oranlarının çok üstünde katılımcılarına nema dağıtmaktadır. Kurum, nema oranlarını her yıl ilan etmekte ve bunu bir övünç ve performans göstergesi olarak kamuoyu ile paylaşmaktadır. Mesela 2007 yılında *Tüketici Fiyat Endeksi* (TÜFE) oranı %8,4 iken dağıtılan nema oranı %54,2'yi bulmuştur. İLKSAN'da ise üyelere yapılan emeklilik ödemelerinde, Sandık kâr da etse zarar da etse ödenecek oran, mevzuatla belli bir standarda bağlanmıştır. Bu da ortalama enflasyon oranının üstüne çıkamamaktadır. İLKSAN'ın, piyasa gerçekliğinden kopuşu, olduğu yerde sayması, *Kamu İktisadî Teşebbüsü* (KİT) gibi yönetilmesi, çoğunlukla TÜFE oranlarının altında kalan kârlılık oranı, kurumsal donukluk, değişime kapalılık, hatta varlıklarında yaşanan reel erimenin kök sebebini burada aramak gerekmektedir. Bu hem bir işletim sorunu hem de sistem sorunudur.
- İLKSAN'da temsilcilerin seçiminde adil bir sistem kurulamamıştır. Üyeler, ülke düzeyinde yapılan seçimlere ilgisizdirler. Son yapılan 2016 yılı delege seçimlerinde katılımın %26'da kalması düşündürücüdür. 50'ye yakın ilçede seçime katılım hiç olmamıştır. Bunun anlamı, **285.830** olan üye sayısı baz alındığında 211.514 kişinin Sandıkta temsil edilmediği gerçeğidir. Sandığı yönetenler, bu antidemokratik gidişata çözüm üretmek yerine durumu fırsata çevirmeyi tercih etmişlerdir. İLKSAN'ın sahipleri olan asiller (Üyeler, hissedarlar) ile onlar adına yönetim fonksiyonunu icra eden profesyonel vekiller (Temsilciler kurulu, yönetim kurulu, genel müdür vb.) arasındaki bağ kopmuştur. İLKSAN'ı sahipleri adına yönetmekle görevlendirilen vekiller ile kurumun sahipleri arasında, başka bir deyişle yetki verenler ile verilen yetkiye dayanarak Sandığı yönetenler arasındaki vekâlet ilişkisinin meşruiyeti tartışmalı ve problemlili hale gelmiştir: Yönetim ile üyenin, asil ile vekilin menfaatleri çatışmakta, hedefleri ve amaçları uyuşmamakta, yaşanan etik ihlallerine karşı hiçbir şey yapılamamaktadır. Mevcut çıkar çatışmasına karşı emniyet subabı görevi üstlenecek bir denge, kontrol ve denetim mekanizmasının var olduğunu söylemek de artık mümkün değildir.

- İLKSAN, ekonominin kurallarına ve piyasa gerçeklerine göre yönetilmelidir. Sandığa düşen, üyelerin maaşından her ay yapılan kesintinin hakkını vermek, 1,9 milyar TL'yi bulan varlığını doğru, yerinde ve en kârlı yatırım araçlarında değerlendirerek üyelerine birikimlerinin karşılığı olan nemayı zarar ettirmeden sunmaktır. Aksi takdirde BES fonlarının bile altına düşmüş getiri oranı ve sürdürülebilir finansal performans sergileyemeyen bir Sandığın geleceğini konuşmak anlamlı olmayacaktır.
- İLKSAN, kendini sürekli tekrarlayan, idareimaslahatı yönetim felsefesi olarak belleyen, zamanın ruhuna uyum sağlayamayan ve yapısal değişimin gereğini yerine getiremeyen bir kurum hüviyetine bürünmüştür. Sandığın amacının ne olduğu hangi hedefe doğru yol aldığı belirsizdir. Yapılan harcamaların yerindeliliği ve ekonomikliğini sorgulayacak bir merci bulunmamaktadır.
- İLKSAN'ın yönetim ve denetleme kurullarında %60 oranında söz sahibi olan; Sandığın ana statüsünü yapma, değiştirme ve hükümlerini yürütme yetkisi bulunan, ayrıca gerektiğinde Sandığın kurullarını feshederek seçimleri yenilemeye yetkili olan Millî Eğitim Bakanlığının, İLKSAN'ın yaşadığı dramda ağır sorumluluğu vardır. Bakanlık; para, yatırım, banka ve finansal piyasalardan anlayan işin ehli, uzman kişiler yerine, iş dünyasına ve ekonomi hayatına dair herhangi bir bilgi birikimine ve tecrübeye sahip olmayan kişilere Sandığı emanet etmekte bir beis görmemiştir.
- Geri kalmış toplumlarda insanın değeri ikna edici sözleri söylemekteki maharetiyle, uygar toplumlarda ise insanın değeri geçmişi ve eserleriyle ölçülür. Sandığın 78 yıllık tarihinde başarılı olmuş, kârlı tek bir iktisadi girişimi, sanayi tesisi, fabrikası, işletmesi veya markası gösterilemez. Yanlışı doğru yapmaya çalışmak ve bu uğurda büyük çaba harcamak kadar yararsız bir şey yoktur. Aynı şekilde yapılması gerekenler ihmal edilirse yapılmaması gerekenlerin sayısı da çoğalır kaidesi uyarınca İLKSAN'ın rutin işleyişinde belki onlarca sorun sayılabilir ve bunlar zamanla aşılır. Ama aşılamayacak gibi görünen mesele, paradigma felci olarak adlandırılan kurumun değişim enerjisini yitirmiş olması, geçerli modele mutlak bağlılığı, yeni fikir ve yeni yöntemlere kendisini zihnen kapatmış olmasıdır.

GİRİŞ

Tamamlayıcı mesleki emeklilik sistemi kapsamında üyelerine hizmet veren İLKSAN, Türkiye’de henüz merkezi bir sosyal güvenlik kurumunun olmadığı zaman diliminde, ilkokul öğretmenlerinin (Çoğunlukla köy öğretmenleri) konut, sağlık, doğum, ölüm ve emeklilik gibi problemlerini çözmek amacıyla 1943 yılında 4357 sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İllkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler için Teşkil Edilecek Sağlık ve İçtimai Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanun’la kurulmuştur. İLKSAN Ana Statüsü’nün 41’inci maddesine göre; “Sandığın malları Devlet mallarının imtiyaz ve rüçhaniyetine sahiptir. Sandık mallarına karşı işlenen suçlarda, Devlet malları aleyhine işlenen suçlar için öngörülen hükümler uygulanır.”¹

79 yaşındaki Sandık, 31.12.2021 tarihi itibarıyla 286.503 üyeye sahiptir. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan yaklaşık dört çalışandan birisi İLKSAN üyesidir. Sandık üyelerinin maaşlarından her ay emekli keseneğine esas olan matrahın %2’si tutarında mutemetliklerce aidat kesilmekte ve muhatap banka kanalıyla da Sandık hesaplarına aktarılmaktadır.

1 İLKSAN, *İllkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı Ana Statüsü*, Resmi Gazete, 22.03.1995/22235. <https://t.ly/ZqLu>

2021 Yılına Net 417 Milyon TL Tarihi Zararla Kapatan İLKSAN

Sandık yönetimi tarafından 9. Dönem 1. Olağan Genel Kurul'da görüşülmek üzere hazırlanan Sandığın 2021 yılı faaliyet raporunda her ne kadar “Gelir Fazlamız 327.485.815,35 TL’ye ulaşmıştır.” denilse de piyasa verileri ve ekonomik göstergeler yok sayılmak suretiyle İLKSAN’ın kârda olduğu yönünde yanlış ve yanıltıcı bilgi verilmiştir.² 2021 yılını gerçekte zararlar kapatan Sandık, zorlama muhasebe oyunları ile kâğıt üzerinde kârlı gösterilmeye çalışılmıştır. 2020 yılı Aralık ayı bilançosuna göre Sandığın varlıkları toplamı 2.178.498.597,07 TL’dir. 2021 Aralık ayı bilançosunda ise İLKSAN aktif (Varlıklar) toplamı 2.547.440.041,94 TL’dir. Bu tabloya bakıldığında Sandığın bir yılda %16,9 oranında büyüdüğü ve bilançosunda nominal olarak **368.941.444,87 TL**’lik bir artışın yaşandığı, böylelikle İLKSAN’ın büyük başarıların altına imza atan bir Sandık olduğu düşünülecektir. Hâlbuki Türkiye’de 2021 yılında gerçekleşen yıllık Yİ-ÜFE (Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi) oranı %79,89 ve yıllık TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi) oranı %36,08’dir.³

TÜFE oranında (%36,08) enflasyon değerindeki değişim sebebiyle Sandığın varlıklarındaki zorunlu minimum artış **786.002.293,82 TL** olmalıdır. Yıllık TÜFE oranının altında kalan her türlü nominal artışlar, kâr değil bilakis zarardır. Yani İLKSAN 2021 yılında faaliyet raporunun gösterdiği verilere göre 368 milyon TL büyümemiş bilakis net **417.080.493,03 TL** zarar etmiştir. İLKSAN’ın yerinde saymaması yani mevcut varlıklarını koruyabilmesi için en az TÜFE oranında varlıklarını artırmak zorundaydı.

² İLKSAN, 2021 Faaliyet Raporu, 9. Dönem 1. Olağan Temsilciler Kurulu Toplantısı, Antalya, 10.05.2022, s. 10.

³ TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, Tüketici Fiyat Endeksi, Aralık 2021, <https://t.ly/6RiQ>; Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi, Aralık 2021, <https://t.ly/nZ4n>

Aksi takdirde TL’de duran varlıkları enflasyona yenik düşecek, eriyecek ve sandık iflasa sürüklenecektir. Konuyu biraz daha detaylandırmak gerekirse: Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) tüketici fiyat endeksi (TÜFE) oranı baz alındığında 2020 Aralık ayındaki 2.178.498.597,07 TL’nin 2021 yılı Aralık ayında 2,964,520,534.87 TL olması gerekmektedir.⁴ Ancak Aralık 2021 bilançosu 2.547.440.041,94 TL’de kalarak bir yıl içinde İLKSAN’ın aktif büyüklüğünde 417.080.493,03 TL’lik azalma meydana gelmiştir. Bir başka deyişle Sandığın 2021 yılında aktif karlılık oranı %12,9’da kalmıştır.

Tablo 1’de de gösterildiği üzere Sandık üyelerinin birikimleri artmadığı gibi enflasyon karşısında eriyerek ne yazık ki İLKSAN zarara uğratılmıştır. Üyelerine ikraz adı altında, kamu bankalarının verdiği faiz oranının çok üstünde ihtiyaç kredisi veremeye devam edilmesine rağmen -2021 yılındaki ikraz miktarı 1.639.250.154,81 TL’dir- Sandık zarar etmektedir. Sandığın kasasına her ay, üyelerin maaşından kesilen yaklaşık 40 milyon TL nakit/garanti para girişi olmasına rağmen Sandık zarar etmiştir. Sandığa üyelik, gönüllülük esasına göre değil zorunlu olmasına rağmen Sandık yine zarar etmiştir.

Tablo 1. İLKSAN’da Kâr Olarak Gösterilen Zararın Gerçek Miktarı (2021; TL)

İLKSAN’ın 2021 Yılı Gerçek Zarar Tablosu		
Varlıklar (Aktif)		
2.178.498.597,07 (31.12.2020)		
2.547.440.041,94 (31.12.2021)		
Sandığın 2021 bilançosuna göre varlıklarında gerçekleşen yıllık artış %16,9	2021 TÜFE oranına göre varlıklarda olması gereken minimum yıllık artış %36,08	2021 TÜFE oranına göre Sandık varlıklarında bir yılda oluşan zarar (2.547.440.041,94 – 2.964.520.534,97)
2.547.440.041,94	2.964.520.534,97	417.080.493,03

Kaynak: İLKSAN, 2021 Faaliyet Raporu; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Tüketici Fiyat Endeksi. Aralık 2021

4 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. *Enflasyon Hesaplayıcısı*. <https://t.ly/s3-M>

İLKSAN yönetimi, 286.503 üyenin maaşlarından kanun zoruyla kesilen paraları etkili ve verimli bir şekilde değerlendiremediği gibi enflasyon karşısında da güneşe tutulmuş buz misali erimesine fırsat vermiştir. Buna rağmen mevcut yönetimin 417 milyon TL'lik zararı gizlemesi, hiçbir şey olmamış gibi davranması, gerçeğe aykırı verilerle oluşturduğu basit algı oyunları üzerinden üyeleri ve onların seçtiği Temsilciler Kurulunu kandırmaya çalışması üzücüdür. Bu itibarla İLKSAN Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu üyeleri; dürüstlük, doğruluk, hesap verebilirlik, saydamlık, saygınlık, güvenilirlik, iyi niyet ve sorumluluk ilkelerini ihlal ederek **sınıfta kalmışlardır.**

Sandığın İflası: Düşük Faiz - Yüksek Enflasyon

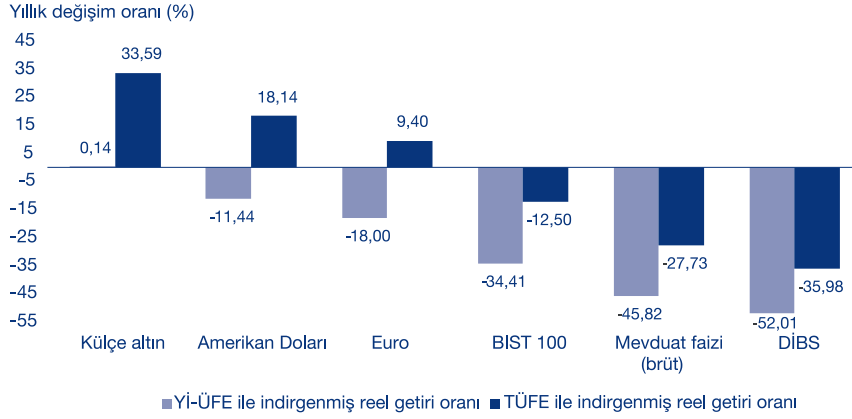
İLKSAN'ın mali tablolarından alınan verilere göre Sandığın tüm gelirleri içinde faiz kaynaklı gelirlerin oranı **%97**; faiz dışı kira ve diğer gelirlerin oranı ise **%3**'tür. Sandık yönetimi, faiz geliri elde etmenin kolaylığı tuzağına düşmüş ve faiz dışındaki gelir kaynaklarından uzaklaşmayı tercih etmiştir. Gelirlerinin **%97**'si faize dayanan kurumun; banka faiz oranlarının düştüğü ve de enflasyon rakamlarının günden güne yükseldiği 2021 yılını 417 milyon zararla kapatması tesadüf değildir. Düşük faiz karşısında yüksek enflasyonun devam etmesi halinde Sandık, 2022 yılını çok daha kötü bir performansla kapatacağıdır. TÜİK'in son yayımladığı Nisan 2022 Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) oranı yıllık **%69,97**'ye yükselmiştir.⁵ Buna göre herhangi bir tedbir alınmadığı takdirde 2022 yılında İLKSAN'ın **zararı ikiye katlanacaktır**.

Sandık, enerjisini yüksek faizden alan eski model bir müessesedir ve Türk ekonomisi **enflasyon yükselirken faizlerin düştüğü** bir dönemden geçmektedir. Üye aidatları ve emekli yardımları memura yapılan zam oranlarına paralel olarak artarken faize yatırılan Sandık gelirleri hızla azalmaktadır, erimektedir. 2021'de yaklaşık yarım milyar liralık mali kaynağını kaybeden Sandık, orta vadede üyelerine emekli yardımını yapamama riski ile karşı karşıya kalacaktır. TÜİK'ten alınan verilere göre Aralık 2021'de mevduat faizinin yatırımcısına TÜFE'de **%15,73** ve Yİ-ÜFE'de **%36,26** oranlarında kaybettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca son yayımlanan Mart 2022 verisine

5 TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, *Tüketici Fiyat Endeksi*, Nisan 2022. <https://t.ly/6ZPh>

göre (Şekil 1) mevduat faizi yatırımcısına kaybettirmeye devam etmekte olup kayıp oranı TÜFE'de **eksi %27,73'e** kadar ulaşmıştır.^{6, 7}

Şekil 1. Finansal Yatırım Araçlarının Yıllık Reel Getiri Oranları (TÜİK, Mart 2022)

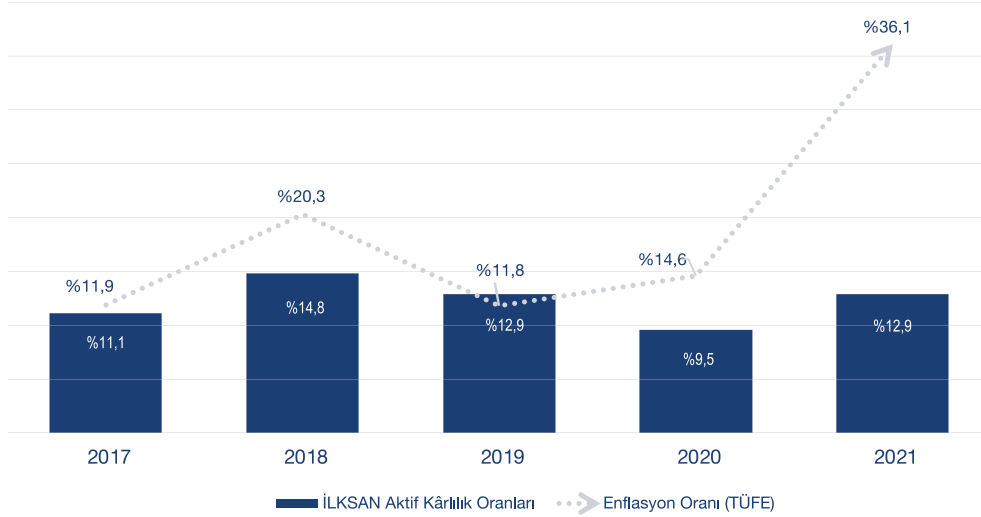

İLK SAN'ın mali tablolarından alınan verilere göre Sandığın son beş yıllık aktif kârlılık oranı ile yıllık enflasyon oranının mukayesesi Şekil 2'de gösterilmiştir. **Aktif kârlılık**, iktisadi bir kuruluşun toplam varlıklarına göre ne kadar kârlı olduğunu ortaya koyan bir göstergedir. Kurumun verimli yönetilip yönetilmediği ve varlıklarını kazanç elde etmek için nasıl kullandığı konularında muhataplara fikir vermektedir. Aktif kârlılık yüzdesi, işletmenin yıllık kazançlarının toplam varlıklarına bölünmesiyle hesaplanır (*Aktif Kârlılık Oranı = Net Dönem Kârı/Aktif Toplamı*). Buna yatırım getirisi de denilmektedir. Bu hesaplamanın sonunda çıkan oran ne kadar büyükse işletmelerin kâr etme konusunda o kadar başarılı oldukları düşünülür. Sandığın 2021 yılında aktif kârlılık oranı %12,9 enflasyon oranı ise %36,1 olduğu göz önüne alındığında, iki veri arasındaki makasın giderek açıldığı görülmektedir.

6 TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, *Finansal Yatırım Araçlarının Reel Getiri Oranları*, Aralık 2021. <https://t.ly/vxG5>.

7 TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, *Finansal Yatırım Araçlarının Yıllık Reel Getiri Oranları*, Mart 2022. <https://t.ly/0PkI>

Şekil 2. İLKSAN'da Aktif Kârlılık Oranı ile Yıllık Enflasyon Oranının Mukayesesi (2017-2021)

Sandığın 2021 Faaliyet Raporu'na göre 25 yıldan daha fazla kıdemi olan üye sayısı **47,668**'dir. 20-24 yıl arası kıdeme sahip üye sayısı da **48,991** olduğu ifade edilmiştir. 20 yıldan fazla kıdeme sahip üye sayısı 96,659 kişidir bu da tüm üyelerin yaklaşık üçte birine karşılık gelmektedir.⁸ 2021 yılı Faaliyet Raporu'na göre 2021'de gerçekleşen ve 6.816 üyeye ödenen emekli yardımı toplamı 303.270.419,28 TL iken, 2022 yılında emekli yardımı "*Teklif Edilen Gider*" kaleminde 969.805.950,08 TL'ye yükseltilmiştir.⁹ Giderlerin bir yılda üçe katlanacak olmasının sebebi Faaliyet Raporu'nda; "3600 ek göstergenin çıkabileceği göz önüne alınarak **15.649** üyeye emekli yardımı (...)" şeklinde izah edilmiştir. 3600'ün 2022 yılında hayata geçirilmesi ile emekli olması beklenen öğretmen sayısının İLKSAN'ın öngörüsü olan 15.649'un çok daha üzerinde olacağı tahmin edilmektedir. Bu sebeple sadece 15.649 üyenin emekli olacağı öngörüsü fazlasıyla iyimser bir tahmindir. Mevcut durumda toplam 2,5 milyar TL varlığı olan İLKSAN'ın, 3600 ek göstergenin yürürlüğe girmesini takip eden iki yıl içinde tüm mal varlığını elden çıkarsa bile emeklilik yardımlarını ödeyemeyecek ol-

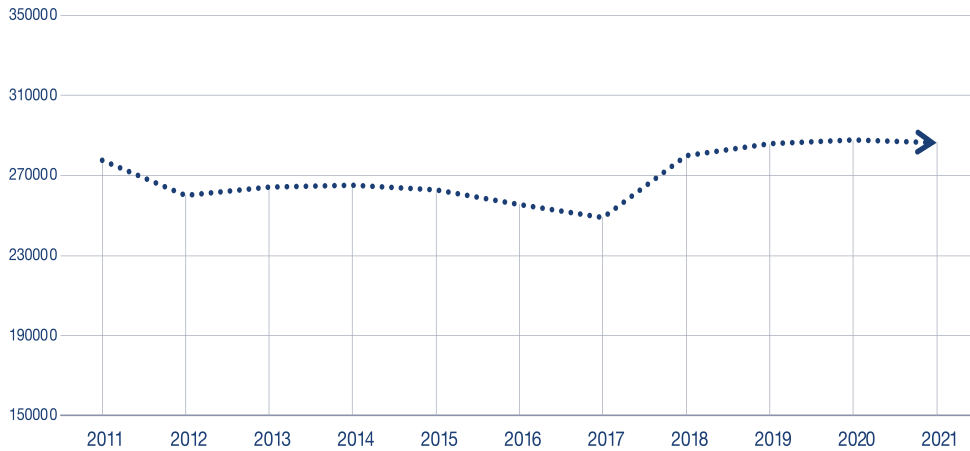
⁸ İLKSAN, 2021 Faaliyet Raporu, s. 38, 39.

⁹ İLKSAN, 2021 Faaliyet Raporu, s. 114, 117.

ması kuvvetle muhtemeldir. Sandık yönetiminin bu riski göz önüne alarak hazırlamış olduğu bir felaket senaryosu da hâlihazırda bulunmamaktadır.

Zorunlu üyeliğin kalktığı 2012-2017 yılları arasında İLKSAN'ın üye sayısında kayda değer artış olmadığı gibi azalış yaşanmıştır. 2011'de 277.864 olan üye sayısı, 28.729 kayıpla 2017'de 249.135'e kadar düşmüşken 2018'de Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararla zorunlu üyelik geri gelmiş ve üye sayısı 279.760'a kadar çıkmıştır. Sandığın 2011 – 2021 yılları arası üye sayılarındaki değişim grafiğini Şekil 3'te görmek mümkündür (2011'de **277.864**; 2012'de **260.214**; 2013'te **264.135**; 2014'te **265.187**; 2015'te **262.666**; 2016'da **255.539**; 2017'de **249.135**; 2018'de **279.760**; 2019'da **285.830**; 2020'de **287.593**; 2021'de **286.503**). “Sandığa zorunlu üyelik” konusunu Anayasa Mahkemesi, 29.11.2017 tarihli E: 2016/192 ve K: 2017/160 sayılı kararla Anayasaya uygun bulmuştur (Resmi Gazete, 03.01.2018/30290) Anayasa Mahkemesi'nin kararı sonrasında İLKSAN harekete geçmiş ve 01.06.2012 tarihini esas alarak 4357 sayılı kanunun 11'inci maddesinde sayılan öğretmenlerin üye ailelerini Şubat 2018'den itibaren maaşlarından kesmeye başlatmıştır. 2018 Yılı Faaliyet Raporuna yansıyan üye sayısındaki **30.625** kişilik ciddi artışın sebebi Anayasa Mahkemesi'nin kararının yansımalarından başka bir şey değildir.¹⁰

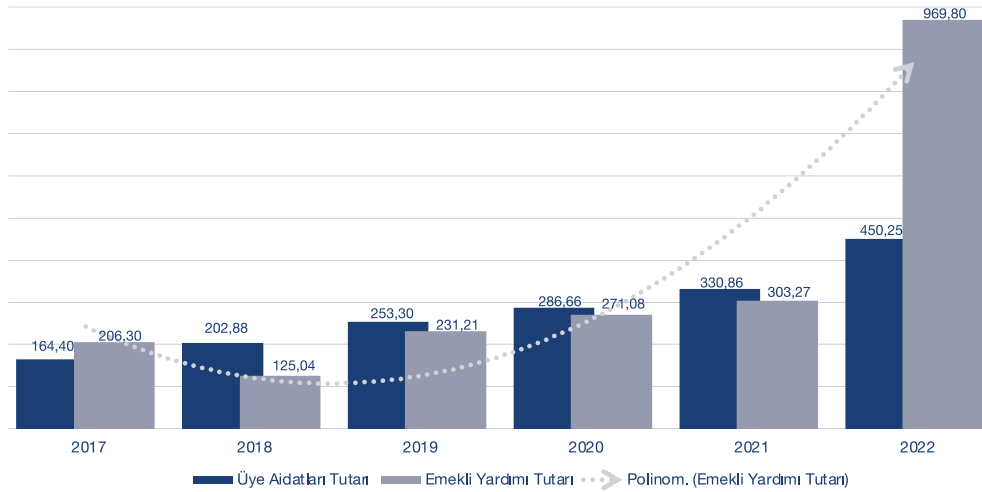
Şekil 3. İLKSAN Üye Sayılarındaki Değişim (2011-2021)

10 İLKSAN, 2011 – 2021 Faaliyet Raporları.

Şekil 4'te yer alan İLKSAN üye aidatlarının emekli yardımlarını karşılama düzeyleri 2017-2022 yıllarını göstermektedir. Buna göre Sandığı ayakta tutan iki esaslı kaynaktan (**Faiz + Üye Aidatları**) biri olan üye aidatları, 2022 yılından itibaren emekli yardım tutarlarını karşılayamayacaktır. 2022 yılına ilişkin öngörüler İLKSAN 2021 Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır.¹¹

Şekil 4. İLKSAN'da Üye Aidatlarının Emekli Yardımlarını Karşılama Düzeyleri (2017-2022; Milyon TL)

İLKSAN'ın zararının katlanarak artacağı yönündeki verilere dayalı iddiamızı; herhangi bir manipülasyona başvurmadan ve de konuyu sağa sola çekmeden, bilimsel ölçütler ışığında çürütmek Sandık yönetiminin elindedir. Ülkemizde milyarlarca dolarlık yatırımlara yön veren ve bu maksatla da danışmanlık hizmeti sunan çok sayıda saygın ekonomist vardır. İLKSAN'ın uzun vadede iflase sürüklenip sürüklenmediğini anlamak için Sandığın son 10 yıllık bilançolarını, olmayan yatırımlarını ve kısır harcama kalemlerini **tarafsız, objektif ve dürüst ekonomistlerin** incelemesine tabi tutmak yeterli olacaktır.

11 İLKSAN, 2021 Faaliyet Raporu, s. 114, 117.

Resmi Verileri Çarpıtmak, Aktüeryal Denetiminden Kaçmak

İLKSAN, bir kamu kurumu olması hasebiyle yıllık faaliyet raporlarını tüm kamuoyu ile paylaşmak zorundadır. Ayrıca bu durum, kamu kurumları için 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun temel düsturlarından olan şeffaflığın ve hesap verebilirliğin getirdiği bir zorunluluktur. Anayasa Mahkemesi konuyla ilgili olarak 1985 yılında verdiği bir kararında “Taşındığı bu özellikleri nedeniyle tüzelkişiliğe sahip bir kamu kurumu olduğu aşikâr bulunan Sandığın (...)”;¹² bir başka Anayasa Mahkemesi kararında Sandık için şu ifade kullanılmıştır; “(...) Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden maaş alan üyelerinin sosyal ve ekonomik çıkarlarını koruma ve üyeleri arasında dayanışmayı teşvik etmek amacıyla kurulmuş bir **kamu kurumudur.**”¹³ Kamu kurumu olması hasebiyle İLKSAN, 2003 yılında yayımlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve bu kanuna dayalı çıkarılan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte yer alan: “Kesinleşen faaliyet ve denetim raporları uygun vasıtalarla kamuoyunun incelemesine açık hale getirilir.” hükmünün muhatabı konumundadır.

Hiçbir kamu kurumu (yasayla sayılan istisnalar hariç) gizlilik perdesi arkasına saklanma hakkına sahip değildir. Geleneksel bürokrasinin gizlilik hastalığı İLKSAN'da tüm bünyeyi sarmıştır. Max Weber'e göre “Bürokrasiler, bilgileri tekelleri altına almak ve başkalarına karşı onu gizlemek eğilimindedirler. Bürokratik yönetim her zaman için

12 Anayasa Mahkemesi'nin 28.11.1985 tarihli ve E: 1985/7, K: 1985/22 sayılı kararı, Resmi Gazete, 21.01.1986/18995.

13 Anayasa Mahkemesi'nin 29.11.2017 tarihli ve E: 2016/192, K: 2017/160 sayılı kararı, Resmi Gazete, 03.01.2018/30290.

gizli oturumlar yönetimi olmak eğilimindedir. Resmi sır kavramı, bürokrasinin spesifik buluşudur. Bürokrasi, doğal olarak, bilgisi zayıf, dolayısıyla güçsüz muhatapları yeğler.” Son yıllarda İLK SAN, faaliyet raporlarını kamuoyu ile paylaşmamayı tercih etmeye başlamış, kurumun “ilksan.gov.tr” adresinde yer alan ve eskiden herkese açık olan raporları sadece üyelerinin erişimine açmayı yeterli görmüştür. İnternet sayfası, üyelerin TC kimlik numaraları ve şifreleriyle girebilecekleri kapalı bir oda haline getirilmiştir. İLK SAN özel sektör kuruluşu olmadığından ticari sır kavramının bahanesinin arkasına gizlenemez. Örneğin Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) ve OYAK’ın herhangi bir şirketinin faaliyet raporlarına internetten hiçbir engelle ve sınırlamayla karşılaşmadan herkes erişebilmektedir.¹⁴

Sandık yönetimine getirilen eleştirilerin başında; keyfiliğin hâkim olduğu özel bir şirket edasıyla yönetilmeye çalışıldığı; Yönetim Kurulunun sürekli **denetimden kaçtığı**; Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu aktüerlerine denetim imkânı verilmediği; müfettişlerin Sandık denetleme kurulu üyeliklerine alınmaması yönünde prensip kararının alındığı, 2013-2017 yılları arasında bilinçli olarak denetleme kurulu üyeliklerinde bir tane bile müfettişe yer verilmediği, kâğıt üstünde göstermelik denetimler yapıldığı; MEB bakanlık müfettişlerinin denetiminden kaçmak için Ana Statü’de bile değişikliğe gidildiği, Danıştay’ın konuyla ilgili iptal kararı üzerine geri adım atıldığı bilinmektedir. Evi camdan olanın taştan korkmasının doğal bir sonucu olarak İLK SAN, sürekli olarak denetimden kaçmış ve denetimi sürekli şeytanlaştırmakla meşgul olmuştur.

Yasal dokunulmazlık zırhıyla kendini dışarıya kapatmakta mahir olan İLK SAN yönetimi, Millî Eğitim Bakanlığı bakanlık müfettişlerinin Sandığı denetlemesinin önüne geçmek için Ana Statü’nün 16’ncı maddesinde yer alan “Sandığın idari ve mali işlemleri iki yılda bir bakanlık müfettişlerince **denetlenir.**” amir hükmünü “Sandığın idari ve mali işlemleri Bakanın gerekli görmesi halinde Bakanlıkça **denetlenebilir.**” şeklinde değiştirerek 2 Mart 2017 tarihli ve 29995 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. İLK SAN Ana Statüsü’nün Millî Eğitim Bakanlığının onayı ile değiştirildiğini de bilmekte yarar vardır. Sendikamızın bu değişikliği dava etmesi ve Danıştay’ın verdiği iptal kararı sayesinde bakanlık müfettişlerinin kuruma tekrar girmesi mümkün olabilmıştır (Danıştay, 9 Ekim 2019, E: 2018/6440, K: 2019/7306). 07.07.2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Ana Statü değişikliği ile “İki yılda bir” iba-

14 OYAK, Ordu Yardımlaşma Kurumu, *Faaliyet Raporları*. <https://t.ly/HiPV>; İSDEMİR, İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. *Yönetim Kurulu Faaliyet Raporları*. <https://t.ly/YfrB>; OYAK ÇİMENTO, OYAK Çimento Fabrikaları A.Ş. *Faaliyet Raporları*. <https://t.ly/IPwZ>

resi “Üç yıla” çıkarılarak: “Sandığın idari ve mali işlemleri, 3 yılı geçmeyen aralıklarla Bakanlıkça denetlenir.” yönünde yeni hüküm, **yargı kararının zorlamasıyla** tesis edilebilmiştir. Danıştay’ın ders niteliğindeki kararında; hesap verme ve sorumluluk süreçlerindeki güvenilirliği sağlamak amacındaki denetimin, periyodik olarak yapılması gerektiği ve Sandığın Millî Eğitim Bakanlığının denetim sisteminden çıkmasını gerektirecek hukuken kabul edilebilir, geçerli bir neden bulunmadığı ifade edilmiştir. Sandığın bu başarısız girişiminin ortaya koyduğu bir diğer gerçek de İLKSAN yönetiminin, Ana Statü’de istediği zaman değişiklik yapma kudretinde olduğunun anlaşılmasıdır.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun yasal görev tanımında yer alan “Sigortacılık ve özel emeklilik alanında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlarla ilgili inceleme, denetleme ve soruşturma işlerini yürütmek” hükmü doğrultusunda Devlet, sigorta aktüerleri istihdam etmektedir. Daha öncesinde bu yetki uhdesinde bulunan Hazine ve Maliye Bakanlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü’nün hazine aktüeri tarafından Mart 2006 tarihli “İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı Aktüeryal Bilançosu” raporu hazırlanmıştır. Bu raporda; İLKSAN’ın misyonuyla uyumlu iş yapmadığı ve Sandığın aktüeryal yönden mevcut gelirlerinin giderlerini karşılamaya yetmediği ifade edilmiştir. Söz konusu raporun hazırlanmasının üstünden 16 yıl geçmesine rağmen **hazine aktüerleri** bir defa bile İLKSAN’a uğrayamamışlardır. Sandık, bu alanda denetlenmekten korkmaktadır. Sandık yönetimi, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun aktüerlerini kuruma davet ederek hesap vermek yerine, Devlet’in denetiminden kaçmayı tercih etmektedir.

Hiçbir sosyal güvenlik sistemi; kontrolsüz, özellikle Devlet’in gözetimi ve denetiminden tamamen yoksun vaziyette düşünülemez.

Eleştirenlere cevap olsun diye ve resmi herhangi bir bağlayıcılığı olmayan özel bir danışmanlık firmasına ücreti mukabilinde 20.09.2021 tarihli bir adet aktüerya raporu hazırlanmıştır.¹⁵ Bu raporda, “Aktüeryal denge hesabının **61.241.367 TL** teknik fazlalık” verdiği beyan edilmiştir. Bu rapordan üç yıl önce de Sandık yönetimi bu sefer de akademisyenlere aktüerya raporu adı altında bir rapor hazırlatmıştır. 04.01.2019 tarihli bu raporda Sandığın “7.786.202 TL aktüeryal fazlalığa sahip olduğu” iddia edilmiştir.¹⁶ Sandığın 61,2 milyon TL’lik teknik fazlalığa sahip olduğunu iddia eden

15 İLKSAN, 2021 Faaliyet Raporu, s. 219.

16 İLKSAN, 2019 Faaliyet Raporu, 8. Dönem 4. Olağan Temsilciler Kurulu Toplantısı, 16/17/18

20.09.2021 tarihli **aktüerya raporu şaibeli** ve bu **denetim raporunun denetlenmeye ihtiyacı vardır**. Ocak 2019'dan Eylül 2021'e İLKSAN'ın tüm mali tabloları alarm verirken; Şekil 2'de görülebileceği üzere Sandığın aktif varlıklarında TÜFE oranının üstünde artış sağlanamazken (2019 yılında Aktif Kârlılık %12,9 - Enflasyon Oranı %11,8; 2020 yılında Aktif Kârlılık %9,5 - Enflasyon Oranı %14,6; 2021 yılında ise Aktif Kârlılık %12,9 - Enflasyon Oranı %36,1); 2021 yılını Sandık 417 milyon TL zararlar kapatmışken, İLKSAN'ın varlıkları enflasyon karşısında erimeye devam ederken aradan geçen üç yıllık zaman zarfında **%686,5**'lik bir aktüeryal fazlalığın hangi mucize sonucunda ortaya çıktığı açıklanmalıdır. Bunun hesabını sorması gereken yer İLKSAN *Denetleme Kurulu* olmalıydı ancak denetleme kurulu üyeleri, denetim fonksiyonu yerine getirmediikleri için onların yerine bu hesabı sorması gereken biricik yer *Temsilciler Kuruludur*. Son olarak bir kamu kurumu olan İLKSAN'ın Devlet'in yetkili denetim birimlerine neden ısrarla hesap vermediği/veremediğinin cevabı bugün yanıtlanamasa da bu sorunun ileride yanıt bulacağı kuşkusuzdur.

Yüzde 30'luk Devlet Katkısını Heba Etmek

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), bireylerin yaşlılık dönemlerinde ve aktif çalışmanın bitiminde kendi yatırımlarını özel hesaplarda izleyebildiği, kamu kurumlarınca gözetilip denetlenen, gönüllülük esasına göre şekillenmiş ve emekli olduğunda ek gelir getiren, özel şirketlerce iş ve işlemleri yürütülen oluşumdur. BES kapsamında bulunan kurumların yapısı itibarıyla sosyoekonomik ve politik dinamiklerin dengelendiği koşullar içerisinde emeklilik döneminde fazladan kazanç sağlayarak refahı artırmayı, sosyal güvenliğin alanını genişletmeyi, kamunun sosyal güvenlik kaynaklanan yükünü en aza indirmeyi gaye edinmektedir.¹⁷

BES, kişilerin aktif çalışma yaşamları süresince yaptıkları tasarrufları uzun vadeli yatırıma yönlendirerek emeklilik dönemlerinde yaşam standartlarını koruyabilecekleri bir gelir elde etmelerini sağlayan özel emeklilik sistemidir. 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 07.04.2001 tarihli ve 24336 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 07.10.2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2003 yılında da ilk emeklilik planlarının tasdiki ile emeklilik şirketleri faaliyetlerine başlamıştır. Kişiler BES'e gönüllü katılarak, sosyal güvenlik sisteminin sağladığı emeklilik gelirin ek bir gelir oluştururlar. Ödenen katkı paylarının %30'una karşılık gelen tutar Devlet katkısı olarak bireysel emeklilik hesabına aktarılmaktadır. Emekli olabilmek için ilk giriş tarihinden itibaren 10 yıl süreyle sistemde kalmak ve 56 yaşını doldurmak gerekmektedir. BES, şeffaflığın ve güvenliğin sağlanması amacıyla: Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Emeklilik Gözetim Merkezi A.Ş. (EGM), İstanbul

17 Serdar Yolyapan, 657 Sayılı Yasaya Tabi Devlet Memurlarının Emekliliği Üzerine Yardım Sandıklarının Etkisi: İLKSAN Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2017.

Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (TAKASBANK) ve bağımsız denetim şirketlerinin aktüeryal denetim başta olmak üzere, denetim, gözetim ve kontrolü altındadır.¹⁸

Tamamlayıcı mesleki emeklilik sisteminde yer alan İLK SAN gibi müesseseler tarafından toplanan birikimlerin BES'e aktarılması ve değerlendirilmesi için hukuki altyapı oluşturulmuş durumdadır. 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nda 6327 Sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ile ilgili kuruluşların yetkili organları tarafından karar alınması halinde, üyelerine veya çalışanlarına emekliliğe yönelik taahhütte bulunan dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz **meslek kuruluşlarının birikimlerini BES'e devretmeleri mümkündür**. Bu aktarımın nasıl yapılacağına ilişkin usul ve esasları düzenleyen Dernek, Vakıf, Sandık ve Diğer Kuruluşlardan Bireysel Emeklilik Sistemine Aktarım Hakkında Yönetmelik¹⁹ 08.12.2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu Yönetmeliğin 1'inci maddesinde *amaç ve kapsam* şöyle açıklanmıştır: "Bu Yönetmeliğin amacı; üyelerine veya çalışanlarına **emekliliğe yönelik taahhütte bulunan** dernek, vakıf, **sandık**, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu veya sair ticaret şirketindeki emekliliğe yönelik birikimlerin veya taahhütlere ilişkin tutarların kısmen veya tamamen bireysel emeklilik sistemine aktarılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir." Ayrıca Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 2022/4 sayılı Dernek, Vakıf, Sandık ve Diğer Kuruluşlardan Bireysel Emeklilik Sistemine Aktarımlara İlişkin Genelge de 16.02.2022 tarihinde yayımlanmıştır.

BES fonlarının 2017-2021 yılları arası performanslarına bakıldığında, öncelikle yıllık enflasyonun (TÜFE) üstünde getiri oranlarına sahip oldukları görülmektedir. İLK SAN'ın aktif kârlılık oranlarının ise hem BES fonlarının hem de enflasyon oranının altında kaldığını gözlemlemek mümkündür. BES fonları katılımcılarına 2019 yılında İLK SAN aktif kârlılık oranının 3 katı; 2020 yılında 5,8 katı ve 2021 yılında 5 katı daha yüksek kazanç sağlamıştır (Şekil 5).^{20, 21}

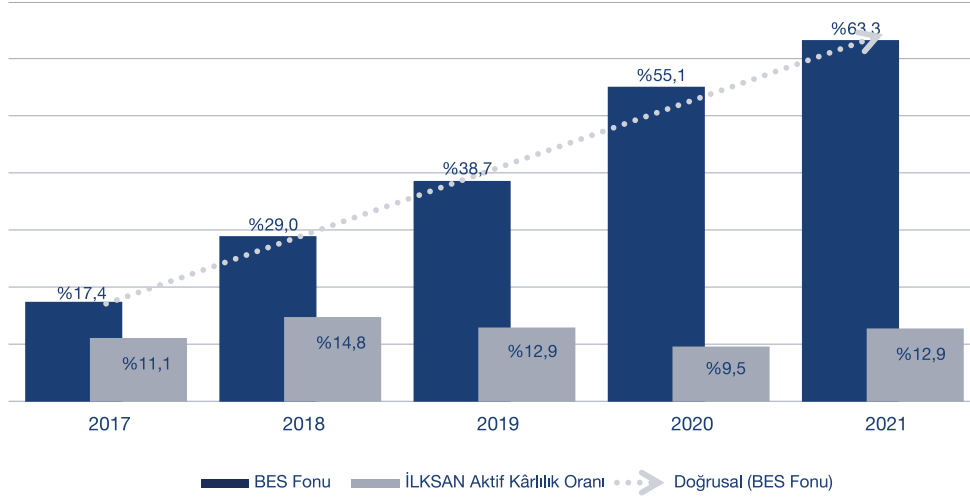
18 EGM, *Emeklilik Gözetim Merkezi A.Ş.* <https://www.egm.org.tr/>

19 *Dernek, Vakıf, Sandık ve Diğer Kuruluşlardan Bireysel Emeklilik Sistemine Aktarım Hakkında Yönetmelik*, Resmi Gazete, 08.12.2021/31683.

20 TEFAS, Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu, *Emeklilik Fonları*, Fon Karşılaştırma. <https://t.ly/mnWe>

21 BES verileri grafiğe yansıtılırken her yılın 1 Ocak - 31 Aralık tarihleri arasındaki ilgili yılın en başarılı ilk 50 emeklilik fonunun ortalaması esas alınmıştır. Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu üzerinden son beş yılın verilerine erişilebilme imkânı olduğu için 2017 yılı verileri 01.05.2017 - 31.12.2017 arasını kapsamaktadır.

Şekil 5. BES Fonları ile İLKSAN Aktif Kârlılık Oranlarının Mukayesesi (2017-2021; TEFAS)

Sendikamızın Şubat 2021’de yayımladığı “Geçmişi ve Gerçekleriyle İLKSAN Raporu”nda ilk defa dile getirdiği Bireysel Emeklilik Sisteminin (BES) bugünkü İLKSAN’dan daha kârlı olduğu gerçeğini Sandık yönetimi kabule yanaşmamaktadır. Dernek, Vakıf, Sandık ve Diğer Kuruluşlardan Bireysel Emeklilik Sistemine Aktarım Hakkında Yönetmelik²² ile emeklilik taahhüt planları kapsamındaki birikimler ve taahhütlere ilişkin tutarların kısmen veya tamamen bireysel emeklilik sistemine aktarılabilmesinin yolu açılmıştır. Ancak İLKSAN yönetimi yıllardır alıştığı konfor alanını terk etmek istememekte, tasasız bir yaklaşımla üyelerin zararına işleyen düzenin devamından yana tavır koymakta, ipe un sermektedir. Sandık yönetiminin konuyla ilgili yaptığı açıklamada: “Sandığımızın hâlihazırdaki mevzuatında, üyelerine yönelik olarak ‘toplu ödeme olarak tediye olunan emekli yardımı’ dışında herhangi bir emeklilik taahhüdü bulunmadığından yukarıda belirtilen mevzuatın sandığımız açısından

22 Dernek, Vakıf, Sandık ve Diğer Kuruluşlardan Bireysel Emeklilik Sistemine Aktarım Hakkında Yönetmeliğin **4/1 maddesi**: “Emeklilik taahhüt planları kapsamındaki birikim ve taahhütlere ilişkin tutarlar, kısmen veya tamamen, emeklilik sözleşmesine aktarılabilir. Bu tarihte tanımlanmış katkı veya tanımlanmış fayda esasının yahut bunların her ikisinin özelliklerini taşıyan emeklilik taahhüt planlarında tanımlı bulunan esaslara göre, işveren katkıları dâhil fiili aktarım tarihine kadar gerçekleşen yurt içi ya da yurt dışındaki tüm birikimler ve taahhütlere ilişkin tutarlar aktarıma konu edilebilir.”

herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır.”²³ yönünde görüş beyan etmiştir. Hâlbuki İLK SAN, 2018-2023 Stratejik Planı’nda²⁴ Sandığın GZFT²⁵ analizini çıkarmış ve “Devlet tarafından desteklenen BES’in varlığı ve uygulanabilirliği” “Fırsatlar” başlığı altında yazılmasına rağmen alışılmış düzenin bozulacağı endişesiyle mevcut yönetim, bu fırsatı bir tehdit olarak görmeye başlamıştır. İLK SAN yönetimi, BES’e karşı çıkarak aslında üyeleri değil, kendi şahsi menfaatlerini önceliklediklerinin farkındadırlar.

23 İLK SAN, 2021 Faaliyet Raporu, s. 27.

24 İLK SAN, 2018-2023 Stratejik Plan, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı, s. 190.

25 Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler.

Uzun Vadeli Büyük Yatırımlar Yapmaktan Korkmak

Sınırlı sayıda üyenin menfaati yerine tüm üyelerin yararını gözetecek politikalar üretemeyen geleneksel İLKSAN felsefesi bugün de işlemeye devam etmektedir. Üyesinden zorla aldığı parayı yaklaşık 30 yıldır ölü ve verimsiz alanlarda heba eden Sandık yönetimi; OYAK örneğinde olduğu gibi finansal kaynaklarını büyük yatırımlara kanalize etmek, uzun vadeli tasarruf ve bu tasarrufların artırılması prensibine dayanılmak yerine üyelerine yüksek faizle ihtiyaç kredisi (İkraz) vermektedir. Konukevi adı altında otel yapmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre Türkiye'de toplam 539 öğretmen evi vardır.²⁶ İLKSAN, kurumun kıt kaynaklarıyla İstanbul ve İzmir'de 3 adet konukevi yapmıştır. Sandık 3 yerine 30 tane de konukevi yapsa Millî Eğitim Bakanlığının görevini gereksiz yere üstlenmiş olacaktır. Basit sigortacılık işlemleriyle zamanını ve insan kaynağını heba etmektedir. Bunlar yetmezmiş gibi bir de özel okulculuk işine girilmiştir (Ankara Çankaya'da 39 derslikli özel okul). İLKSAN, küçük esnaf faaliyetinden şaşmayan zihniyetten bir türlü kurtarılamamıştır.

Risk almak suretiyle kârlı büyük yatırımların altına imza atmak yerine, amatör yönetim anlayışıyla küçük işler yapmaktan bıkmayan İLKSAN'ı kamuoyu izlemeye devam etmektedir. 160 milyar TL'yi aşan toplam varlığı, 439.011 üye sayısı, istihdam ettiği 34 bin çalışanı ile talih cesurdan yanadır sözünün gereğini uzun yıllardır uygulayan OYAK; uzmanlığa verilen önem, rasyonel yönetim tarzı, üretime odaklanmış işlerinin ehli profesyonel yönetim, saydamlık ve hesap verebilirlik mekanizmaları sayesinde iyi bir uygulama örneğine dönüşmüştür. İLKSAN ise **ezik yönetim felsefesi, risk**

26 MEB, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Öğretmenevleri*. <https://t.ly/T6i3>

almaktan korkan, geleneksel bürokratik anlayışı yüzünden Türk Silahlı Kuvvetlerinin OYAK'ta sergilediği saydamlığı, hesap verebilirliği ve başarıyı bir türlü yakalayamamıştır. Tamamlayıcı mesleki emeklilik sistemindeki kurumlar, üyenin emekliliğinde eline geçecek toplam birikime odaklanır ve bu doğrultuda yatırım yapar. OYAK, emekli olan üyesine ortalama bir ev alabilecek düzeyde emekli ikramiyesi ödeyebilirken İLK SAN'ın verdiği emekli ikramiyesi ile ev ya da araba alınamadığı gibi ortalama bir motosiklet dahi alınamamaktadır.

Gerçekleri Örtten, Görevinin Gereğini Yerine Getirmeyen Denetleme Kurulu

Denetleme Kurulu, Ana Statü'deki açık hükümler uyarınca Sandıktaki yanlışları ortaya çıkarması beklenen, kurumun etkililik, ekonomiklik ve verimlilik ilkelerine uygun faaliyet yürütüp yürütmediğini korkusuzca kontrol etmesi istenen, Yönetim Kurulunu ve Temsilciler Kurulunu muhtemel risklere karşı uyarması gereken ve kurumun mali durumunu zayıflatacak, olağandışı sonuçlar doğuracak muhtemel sorunların ve risklerin varlığını tespit edip gerekirse Millî Eğitim Bakanlığına bildirmekle yükümlü biricik yerdir. İLKSAN Denetleme Kurulu, 2021 yılında Sandığın 417 milyon TL zarar etmesini görmezden gelmiş, gidişata seyirci kalmış, bu zararı raporlarına yansıtmadıkları gibi yazdıkları raporda kurumu “Başarılı” bulmuşlardır. Bu şartlar altında Denetleme Kurulunun üç üyesinin de mesleki yetersizlikle birlikte **objektifliğini ve tarafsızlığını** yitirdiği; İLKSAN Ana Statüsü'nün kendilerine verdiği yetki ve sorumluluğun gereğini yerine getirmeyerek **görevlerini ihmal ettikleri anlaşılmaktadır**.

Denetleme Kurulu üyeleri, İLKSAN Ana Statüsü'nün 11'inci maddesinde²⁷ belirtilen hükümler ile Ana Statü'nün 29'uncu maddesinde belirtilen: “Denetleme Kurulu ve denetçiler görevlerinin ifası sırasında Sandığın yönetim işlerine ait olmak üzere

27 Ana Statü'nün **11/1 (e) maddesi**: “Kurul tarafından yapılan ve/veya bağımsız denetçilere yaptırılan denetim neticesinde; Sandığın faaliyetleri kapsamında tespiti yapılan ve niteliği itibarıyla telafisi imkânsız zararlı sonuçlar doğuracağı kanaati hâsıl olan durumlar ve/veya Sandığın ayni ve nakdi sermayesi bakımından amacını yerine getiremeyecek derecede acze düştüğünün belirlenmesi hallerinde, keyfiyeti gerekçeli bir yazı ile Yönetim Kuruluna bildirerek Temsilciler Kurulunun olağanüstü toplantıya davet edilmesini istemek, Yönetim Kuruluna yapılan tebliği takip eden bir hafta içinde olağanüstü toplantı kararı alınmadığı takdirde Bakanlık makamının muvafakati ile Temsilciler Kurulunu olağanüstü toplantıya çağırarak.”; Ana Statü'nün **11/2'nci maddesi**: “Denetleme Kurulunca bağımsız denetim kuruluşlarına denetim yaptırılmış olması, Denetleme Kurulunun yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.”

öğrendikleri noksanlık ve yolsuzluklar ile kanun ve bu Ana Statü'ye aykırı gördükleri hususları Genel Müdür'e, Yönetim Kurulu Başkanı'na ve gerekirse **Temsilciler Kuruluna** bildirmek ile mükelleftir." hükmü uyarınca Sandığın varlıklarında oluşan yaklaşık yarım milyar TL'lik azalış hakkında ihbar mükellefiyetinin gereğini de yerine getirmemişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

2021 yılında karşı karşıya kaldığı 417 milyon TL'lik zararın çok daha düşük tutardaki bir benzerini Sandık, 2005 yılında yaşamıştır. Ancak kurumun, 2007 yılından itibaren yeniden yapılanmaya hız vererek kalite yönetim sistemini başlatması ile o günkü dar boğaz bir şekilde aşılmıştır. Ancak İLKSAN, bugün için dünden çok daha büyük risklerle karşı karşıyadır ve yeni bir yol haritasına ihtiyacı vardır:

- 2022 veya en geç 2023 yılları içerisinde öğretmenlere **3600 ek gösterge** verilmesi ile on binlerce üyenin emekli olması ve emekli olacak üyelere yapılacak emekli yardımlarının yükünün Sandık tarafından karşılanamayacak olması;
- İLKSAN'ın gelirlerinin %97'sini faizlerin oluşturduğu gerçeği ile birlikte son dönemde Türk ekonomisinde nadir görülen **düşük faiz oranları** sebebiyle Sandığın gelir kaynaklarının büyük oranda azalarak kuruyacak olması.

Belirtilen iki hususla ilgili olarak Sandığın hiçbir organı, sistemi harekete geçirecek ciddi bir aksiyon alabilmiş değildir. İdareimaslahatı yönetim felsefesi olarak kabul eden, zamanın ruhuna uyum sağlayamayan ve yapısal değişimin gereğini yerine getiremeyen İLKSAN'ın bu kriz karşısında herhangi bir gelecek planı da yoktur. İLKSAN'ı yönetmekle görevlendirilen vekiller ile kurumun gerçek ve asıl sahipleri olan üyeler arasında başka bir deyişle yetki verenler ile verilen yetkiye dayanarak Sandığı yönetenler arasındaki vekâlet ilişkisinin meşruiyeti tartışmalı ve problemlili hale gelmemelidir. Yönetim ile üyelerin, asıl ile vekilin menfaatlerinin çatışması halinde **üyelerin genel menfaati galip gelmelidir.**

İLKSAN yönetiminin yaptığı harcamaların yerindeliği ve ekonomikliğini sorgulayacak, Sandığın karşı karşıya kaldığı varoluşsal tehditleri tespit ederek tüm riskleri sorumlulara raporlayacak tarafsız ve objektif bir *Denetleme Kurulu* mevcut değildir. Bu önemli fonksiyon uzun süredir işlevsiz, etkisiz ve iş göremez hale getirilmiştir. Bu durumda 286.503 üyenin hak ve menfaatini koruyacak biricik merci *Temsilciler Kuruludur*. Sandık yönetiminin yaptığı harcamaların hesabının Temsilciler Kurulu tarafından sorulmaması, bir yılda oluşan 417 milyon TL zararla Sandığın mevcut varlıklarının %16,37'sinin neden ve nasıl eridiğinin sorgulanmaması halinde kurumdaki zarar normalleşecek ve zamanla meşruiyet kazanacaktır. Bu itibarla daha güçlü ve kaliteli bir Sandık inşa etmek, köklü çözümlerle verimli kurumsal bir yapı ortaya koymak, mevcut statükoyu kırmak ve kurumun geleceği ile ilgili doğru bir vizyon oluşturmak için Temsilciler Kurulu, üzerine düşen **tarihi sorumluluğunun gereğini yerine getirmelidir.**

2021 YILINDA İLKSAN

Sandık, enerjisini yüksek faizden alan eski model bir müessesedir ve Türk ekonomisi **enflasyon yükselirken faizlerin düştüğü** bir dönemden geçmektedir. Üye aidatları ve emekli yardımları memura yapılan zam oranlarına paralel olarak artarken faize yatırılan Sandık gelirleri hızla azalmaktadır, erimektedir.

TÜFE oranında (%36,08) enflasyon değerindeki değişim sebebiyle Sandığın varlıklarındaki zorunlu minimum artış **786.002.293,82** TL olmalıdır. Yıllık TÜFE oranının altında kalan her türlü nominal artışlar, kâr değil bilakis zarardır. Yani İLKSAN 2021 yılında faaliyet raporunun gösterdiği verilere göre 368 milyon TL büyümemiş bilakis net **417.080.493,03** TL zarar etmiştir. İLKSAN'ın yerinde saymaması yani mevcut varlıklarını koruyabilmesi için en az TÜFE oranında varlıklarını artırmak zorundaydı.

EĞİTİM-BİR-SEN (EĞİTİMCİLER BİRLİĞİ SENDİKASI) GENEL MERKEZİ

www.ebs.org.tr